

VAN NATURE

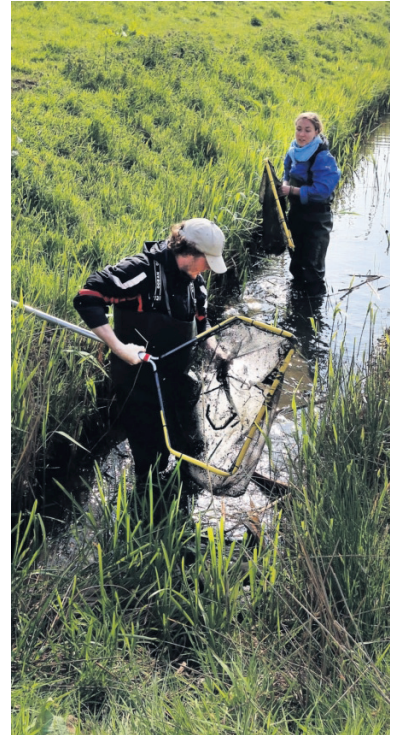
Jacques van der Neut schrijft in Van Nature over opvallende waarnemingen in de natuur. Hij werkt als boswachter in De Biesbosch. Daarnaast is hij een verwoed natuurfotograaf.

DS

Modderkruipers zijn vissen die behoren tot de orde van de karperachtigen. In Nederland komen twee inheemse soorten voor: de grote modderkruiper en de kleine modderkruiper. Ze zijn onderwerp van onderzoek.

▲ De grote modderkruiper komt in Nederland niet zo vaak meer voor. De mens heeft immers ingegrepen in het watersysteem.

▲ Maximiliaan Claus (pet) en Robin Olde Wolbers in actie. Op zoek naar de modderkruipers. FOTOS JACQUES VAN DER NEUT

Modderkruipers boven water

Voor onze afstudeeropdracht proberen we het voorkomen van beide soorten in de Biesbosch in kaart te brengen", zegt Wout Hendriks van de HAS Hogeschool in Den Bosch. „De bittervoorn nemen we ook mee in ons onderzoek.”

Onderzoek doen in de Biesbosch is doorgaans onlosmakelijk verbonden met varen. „Uiteraard hoort er bij deze klus veel vaarwerk en soms gaat dat ook mis", lacht Hendriks. „De biokeet op polder De Dood in de Brabantse Biesbosch fungeert als onze thuisbasis. Zo kwamen we op een keer terug van veldwerk en onze benzine was al aardig op aan het raken. 10, 15 meter voor de loswal van De Dood valt onze buitenboordmotor stil. Er was geen beweging meer in te krijgen. Onze schepnetten hebben we toen maar gebruikt als een peddels en na een hoop geploeter bereikten we zowaar de wal.”

„Een andere keer kwam er een stuk touw in de schroef. Op dat gebied hebben we wel het een en ander meegemaakt, maar daarnaast gebeuren er ook mooie dingen, zoals supermooie ontmoetingen met zwemmende bevers.”

Hendriks voert het onderzoek uit samen met zijn medestudenten Niels Hubben, Robin Olde Wolbers en Maximiliaan Claus. Ze zijn allemaal voorzien van waadpakken en zodra zij de ondiepe sloot instappen steken zij hun schepnetten in de bodem waarna de inhoud nauwkeurig wordt bekeken.

Aan wat voor voorwaarden moet zo'n vangstlocatie voldoen? „Via Google Maps en VISplanner hebben we ons vooral geconcentreerd op die terreingedeelten met weinig dynamische omstandigheden", legt Hubben uit. „Die ondiepe plekken zijn namelijk moeilijk toegankelijk voor andere vissoorten.”

Sliblaagje

Tijdens het veldwerk van de studenten kwam duidelijk naar voren dat er

in de sloten van intensief beheerde gebieden nauwelijks iets leeft. „Je zag dat heel goed in de sloten van de Vischplaat", benadrukt Hendriks, „aangezien daar regelmatig wordt gebaggerd, was er nauwelijks sprake van een sliblaagje waarin modderkruipers zich eventueel zouden kunnen verschuilen.”

Per locatie noteren de studenten zaken als de dikte van de sliblaag, de doorzicht van het water, de pH (zegt iets over de zuurtegraad van het wa-

Uiteraard hoort er bij deze klus veel vaarwerk en soms gaat dat ook mis

–Wout Hendriks

DE GROTE IS ZELDZAAM

Bedreigingen en bescherming

De grote modderkruiper is een vrij zeldzame soort in Nederland en in de loop van de 20ste eeuw sterk afgenomen door de sterke degradatie van verlandingshabitat als gevolg van menselijk ingrijpen in het watersysteem. In de huidige slootsystemen wordt doorgaans een intensieve schoning van waterplanten uitgevoerd waardoor verlanding geen kans krijgt. De kleine modderkruiper is een vrij algemene soort in Nederland. Intensief onderhoud van

▲ De Biesbosch is aangewezen als Natura-2000-gebied.

watgangen, waarbij alle vegetatie verdwijnt, heeft een negatief effect. Het verspreidingsgebied van

de bittervoorn strekt zich uit van Nederland tot aan de Kaspische Zee. In Nederland komt de soort voor in

de plantenrijke oevers van de uiterwaarden en in poldergebieden en de benedenlopen van riviertjes en beken. Van de vissen die op internationale richtlijnen en verdragen staan, strekt de bescherming niet verder dan binnen de grenzen van de Natura2000-gebieden. Conform de nieuwe Natuurwet verliezen beide soorten modderkruipers en de bittervoorn buiten de grenzen van zo'n Natura-2000-gebied hun beschermde status.

ter) en uiteraard de coördinaten. Tot op heden hebben zij het voorkomen vastgesteld van zestien soorten, maar het veldwerk is net begonnen, dus dat aantal kan nog toenemen.

De totale oppervlakte van de Rijn is, door de verbinding van stroomgebieden via de aanleg van kanalen, ruim 21 keer groter geworden. Waar onverwachte soorten voorheen vooral via uitzettingen en ballastwater van (zee)schepen in de Rijn terecht kwamen, komen ze sinds de ingebruikname van het Rijn-Donaukanaal in 1992 ook via dit kanaal het Rijnsysteem en dus ook ons land binnen.

Soorten die daarmee samenhangen zijn onder meer de roofblei (een roofvis), de zwartbekgrondel en de marmgrondel. Tijdens het onderzoek in de Biesbosch werden deze soorten ook gevangen, net als kolblei, winde, zeelt, vetje en driedoornigen tiendoornige stekelbaars. Verder nogal wat voorns zoals de blankvoorn, de ruisvoorn en de bittervoorn.

Wijffe

De laatste is een beetje vreemde eend in de bijt, want het wijffe legt in april-juni haar eitjes in de kieuwholte van een levende schildermossel of zwanenmossel. Zij doet dit met behulp van haar legbuis, waarna het mannetje zijn homvocht bij de instroomopening van de mossel los laat.

Snoek, baars, grote- en kleine modderkruiper werden eveneens in de netten gevangen.